

НАУКОВА СКЛАДОВА В ДОРАДЧІЙ ОСВІТІ

В. В. Самсонова, Н. Ю. Шевченко, кандидати економічних наук

Обґрунтовано необхідність наукової складової в системі дорадчої освіти.

Наука, наукові методи, освітні програми, дорадча освіта, дорадник.

Економіка будь-якої країни залежить від розвитку науково-технічного прогресу та впливає на інтенсивність наукових досліджень, впровадження їх результатів, інноваційну та консультаційну діяльність. Вітчизняний науковий потенціал з розвиненою системою підготовки кадрів традиційно визнавався міжнародною спільнотою. За умов постійно зростаючого значення науково-технічної діяльності у розвитку сучасного суспільства все більш нагальною стає потреба в отриманні й використанні новітніх досягнень фундаментальної та прикладної науки в різних галузях суспільного виробництва, зокрема у сільському господарстві, та переході України на інноваційний шлях розвитку на основі обраних пріоритетів. Це зумовлює необхідність якнайшвидшого становлення дієздатної системи сільськогосподарського дорадництва.

Наука відіграє роль фундаменту для освіти, яка, у свою чергу, є запорукою її майбутнього, джерелом підготовлених належним чином фахівців, здатних продукувати нові знання та впроваджувати інновації у виробництво. Ця проблема стає актуальнішою в результаті підвищення значення високих технологій і наукомістких виробництв для сучасної економіки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемам інтеграції освіти і науки присвячені роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених, таких як Я. Я. Болюбаш [6], В. П. Кожем'яко [2], В. Г. Кремінь [4], В. С. Ледньов [5], Є. Торранс [7], Д. В. Чернілевський [1] та інших, проте питання власне дорадчої освіти практично не висвітлюється.

Мета дослідження – обґрунтування необхідності наукової складової в системі дорадчої освіти.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, одним із принципів державної політики у сфері вищої освіти є сприяння сталому розвитку держави шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу створення умов для освіти протягом життя, гармонійної взаємодії національних систем освіти, науки, бізнесу й держави. У проекті нового закону про вищу освіту закладено положення, реалізація яких створить умови для поєднання освіти з наукою задля підготовки конкурентоспроможних фахівців для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, само-

реалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.

Невід'ємною складовою освітньої діяльності у вищих навчальних закладах є наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність, основною метою якої є здобуття нових знань через проведення наукових досліджень та спрямування їх результатів на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку суспільства, підготовки фахівців інноваційного типу.

У великій хартії університетів-засновників Болонського процесу вказано, що «...університет створює, вивчає, критично осмислює та передає культуру за допомогою проведення досліджень і навчання» [1]. Отже, сьогодення висуває науку як сферу інтелектуальної людської діяльності на передній план розбудови освітньо-інформаційного простору держави.

Одним із основних показників науково-технічного розвитку країни є кількість фахівців, які здійснюють наукові дослідження у загальній кількості працюючих (з розрахунку на 1000 осіб). За цим показником на початку XXI ст. Україна була на рівні східноєвропейських країн (5,3 виконавця науково-дослідних робіт на 1000 осіб економічно активного населення) [1]. Однак передача інноваційних знань та інформації, впровадження інновацій, екологічно чистих, енерго- та ресурсозберігаючих технологій на основі використання науково-технічного, кадрового потенціалу і можливостей національної виробничої сфери реалізуються неповною мірою.

В агропромисловому комплексі України саме система дорадництва своїм основним завданням має спрямування суб'єктів сільсько-господарської діяльності та сільських громад на інноваційний розвиток. Ключовим моментом у роботі дорадника є розуміння й оцінка поточних проблем клієнта, він має продемонструвати здатність їх ідентифікації та свої знання щодо їх вирішення, а це, у свою чергу, потребує науково обґрунтованих рекомендацій.

Дорадництво, як діяльність, здійснюється поєднанням теорії та практики. Консультантом вивчається теорія, яка висвітлює шлях практиці, практика ж підтверджує правомірність чи безпідставність теоретичних положень, тобто є критерієм істини. На відміну від видів діяльності, результат яких найчастіше відомий заздалегідь або заданий до її початку, дорадча діяльність правомірно називається такою тому, що її результат принципово нетрадиційний, а іноді вона дає приріст нового знання.

Для проведення діагностики проблем, що турбують клієнта, розробки рекомендацій, які ґрунтуються на результатах професійного діагнозу (оцінки) стану проблеми, надання допомоги в реалізації рекомендацій, сприяння підвищенню кваліфікації клієнта необхідне вміння застосування наукового інструментарію, прийомів та методів. У процесі здійснення консультаційної діяльності дорадники можуть широко використовувати загальнонаукові (спостереження, аналіз, порівняння, синтез, обрахунок, аналогія, узагальнення тощо), теоретичні (абстрагування, ідеалізація,

логічні методи), експериментально-теоретичні і, особливо, емпіричні (спостереження, співбесіда, тести, обрахунок, анкетне опитування тощо) методи та прийоми наукових досліджень.

Консультаційна діяльність дорадників та експертів-дорадників неможлива в сучасних умовах без елементів наукової творчості, тобто діяльності, у результаті якої створюються нові матеріальні й духовні цінності, яка пов'язана з представленням дорадником на свідомому й несвідомому рівнях нових для нього знань, як орієнтаційної основи для наступної розробки способу вирішення завдань. На сьогодні найбільш відомі два шляхи формування наукового творчого мислення. Перший – навчання окремих прийомів наукової творчості у межах спеціально організованих навчальних курсів, другий – відпрацьовування комплексів наукових прийомів під час спеціальних занять, які проводять провідні вчені. Обидва ці шляхи мають і свої позитивні сторони, і свої недоліки, і є абсолютно правильним об'єднання цих шляхів.

Підготовку та сертифікацію дорадників в Україні розпочато з 2006 р. за програмами підготовки, затвердженими Міністерством аграрної політики та продовольства України, проте вимоги часу та потреби сьогодення зумовлюють здійснення підготовки й сертифікації дорадників за інноваційними програмами. Для цього, на нашу думку, необхідно оновити тематику програм підготовки та сертифікації дорадників і експертів-дорадників України за допомогою:

- включення результатів, отриманих при проведенні наукових досліджень у наукових лабораторіях, на кафедрах, у відповідні навчальні програми та створення спеціальних дослідницьких практикумів по окремих предметах;
- використання ідей і методів, отриманих в наукових лабораторіях, для удосконалення теоретичного наповнення лекційного матеріалу;
- розробки сучасних форм і методів підсумкової оцінки навчання дорадників: створення умов для використання дорадниками наукових результатів у процесі підготовки випускної роботи.

Також, поряд із формуванням ключових, галузевих і предметних компетентностей у майбутніх дорадників, необхідно навчати їх професійно застосовувати наукові прийоми, способи та методи на практиці, проводити аналітичні дослідження. Здійснити це можливо введенням до програм підготовки дорадників та експертів-дорадників таких навчальних дисциплін, як «Основи наукових досліджень», «Методологія наукової діяльності», «Особливості впровадження інновацій» тощо. За такої організації науково-освітнього процесу кваліфікований дорадник буде не просто репродуцентом готового знання та інформації, а ще й дослідником, який продукує нові знання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як зазначають багато фахівців, проблема інтеграції науки, освіти й дорадництва в сучасному глобалізованому світі безпосередньо позначається на багатьох галузях національної економіки та соціальній сфері. Для подолання кризових явищ у агропромисловому комплексі країни нині вкрай важливим

є розвиток дорадчої діяльності, побудованої на інноваційних засадах. Для цього необхідно здійснити ряд виважених кроків щодо імплементації наукової складової до інноваційних програм та напрямів професійної підготовки дорадників в Україні відповідно до потреб сьогодення. Підтвердженням цього є філософське вчення відомого давньокитайського філософа Конфуція, який зазначав, що «...навчання без міркування марне, але й роздуми без навчання небезпечні» [3].

Список літератури

1. Чернілевський Д. В. Методологія наукової діяльності : навч. посіб. / Д. В. Чернілевський. – 2-ге вид., допов. – Вінниця : АМСКП, 2010. – 484 с.
2. Кожем'яко В. П. Наука і технічна творчість в навчальному процесі (від абітурієнта до аспіранта) : навч. посіб. / В. П. Кожем'яко, С. А. Бобровник, О. І. Понура. – Ч.1. – Вінниця : ВДТУ, 2000. – 151 с.
3. Клепиков В. З. Конфуцій – видатний педагог Стародавнього Китаю / В. З. Клепиков // Педагогіка. – 2001. – № 3. – С. 73–80.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.
5. Леднёв В. С. Научное образование: развитие способностей к научному творчеству / В. С. Леднёв. – М. : МГАУ, 2002. – 102 с.
6. Основні засади розвитку вищої освіти України : наукове видання. Ч. 4 / ред. І. О. Вакарчук ; упоряд. В. Д. Шинкарук // М-во освіти і науки України. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – 173 с.
7. Torrance E. P. Creative teaching makes a difference // Psychology and education of the gifted / Eds. W. Barbe & J. Renzulli. – N.Y. : Irvington Publishers, 1975.

Обоснована необходимость научной составляющей в системе консалтингового образования.

Наука, научные методы, образовательные программы, консалтинговое образование, консультант.

Requirement for scientific component in the system of consulting-education has proved.

Science, scientific methods, educational programs, consulting-education, consulter.